

А што было ў тых пыльных і брудных школьных падвалах, куды першым часам звальвалі ўвесь плён сацыялістычнага саборніцтва! Там, у велізарных папяровых развалах, абавязкова корпалася некалькі постацяў зь ліку кніжных фанатыкаў, зьбіральнікаў карцінак на розныя тэмы ды проста аматараў выпадковых знаходак. І знаходкі трапляліся. Сярод тонаў сшарэлых „правд“ і „известий“ абавязкова трапляўся надзвычай прыгожы глянцаваны часопіс „Америка“, які тут жа ўпускаў цябе ў абсалютна іншы сьвет чыстых фарбаў і адкрытых пачуцьцяў. Зрэшты, і леташня „Техника — молодежи“ зь цікавым артыкулам пра вечны рухавік магла здаволіць цікаўнасьць сьледапыта...

Колішнія друкаваньня і пісаньня паперы становяцца *макулятурай* па-рознаму. Іншы раз гэта залежыць ад характару чалавека. Ёсьць такія людзі, што ўсё жыццё захоўваюць любую паперку. Распавядаюць, што такім быў Адам Багдановіч, бацька славутага паэта. Ён нібыта перахоўваў у асабістым архіве кожную аптэчную квітанцыю. Сапраўды, хто ведае, калі, каму і наколькі спатрэбіцца нават ваш скасаваны тралейбусны квіток?

Але найчасьцей колішнія выданьні робіць *макулятурай* час. Праўда, і тут ёсьць свае тонкасьці. Многія выданьні, якім удалося пазьбегчы папяровай перапрацоўкі, пасья рабіліся бібліяграфічнай рэдкасьцю або нават кніжнымі помнікамі.

Яшчэ адзін спосаб для кнігі і часопіса стаць *макулятурай* — гэта састарэць зьместам. Варта ўзяць у рукі кнігі савецкіх ідэолягаў 30-х гадоў або матэрыялы XXIV зьезду КПСС, каб зразумець, што дух гісторыі так і не завёўся ў іх. Падобна, што сёньня многія беларускія гуманітары, парадкуючы свае бібліятэкі, раз-пораз разгортваюць тую або іншую кніжку, якая колісь чыталася або набывалася з адчуваньнем здабытку, і... Вочы прабягаюць абзац-другі, і томік, які ўжо ня мае ніякага дачынення ані да нашага часу, ані да ўяўленьняў гаспадара, адпраўляецца ў *макулятурны* стос.

Манкурт

Ігар Бабкоў

Манкурты. У сярэдзіне 80-ых, калі мы чакалі новага слова з захаду, з усходу да нас прыйшло слова „манкурты“. Гэта Чынгіз Айтматаў распавёў тады яшчэ савецкім чытачам гісторыю пра палонных, якія ня памятаюць свайго дому, не пазнаюць бліжніх, ня ведаюць бацькоў. Па-кіргіску іх звалі *манкурты*.

Слова сталася сымбалам. Праз пэўны час усе падзяліліся на тых, хто хацеў штосьці ўспомніць, і тых, каму і так было няблага. А яшчэ празь некаторы час на дэманстрацыях натоўпы раўлі на міліцэйскія кардоны: „*Манкурты, манкурты...*“. Слова тады гучала як абраза, і міліцыянты сапраўды крыўдавалі, хаця пэўна не чыталі ані Айтматава, ані беларускіх паэтаў, якія праз аднаго напісалі пра *манкуртаў* хто вершык, а хто — цэлую паэму.

Потым слова састарэла і сёньня выклікае хіба настальгію па маладосьці ў генэрацыі саракагадовых. Зрэшты, наш час не патрабуе алегорыяў. Мы ўжо выспелі, каб ў адкрытую катаў называць катамі, а рабоў — рабамі.